

Erasmus Universiteit Rotterdam
Erasmus School of Economics
Bachelorscriptie Fiscale Economie

Nederland en belastingplanning

---

*Een analyse van de rol van Nederland in de internationale
belastingheffing*

F.D. Crul
Studentnummer: 331341
Begeleider: Drs. M. Nieuweboer
Rotterdam, juni 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Doel- en probleemstelling	4
1.3 Afbakening	5
1.4 Onderzoeksopzet.....	5
2. Ontwikkelingen en achtergrond.....	7
2.1 Brievenbusmaatschappijen.....	9
2.2 Doorstroomvennootschappen.....	10
2.3 Vestigingsplaats	11
3. Het fiscale stelsel	14
3.1 Elementen Nederlands fiscaal stelsel.....	14
3.1.1 Uitgebreid verdragennetwerk.....	14
3.1.2 Deelnemingsvrijstelling.....	15
3.1.3 Geen bronheffing op rente en royalty's	17
3.1.4 Verkrijgen van zekerheid	18
3.2 Wijzen van belastingplanning	19
3.2.1 Winstverschuiving.....	19
3.2.2 Grondslagutholling	19
3.3 De rol van Nederland.....	21
3.4 Starbucks	22
4. Tegengaan van belastingplanning	24
4.1 Europese Unie.....	24
4.2 OESO	25
4.3 Nederland	26
Conclusie.....	27
Samenvatting.....	27
Vraagbeantwoording.....	29
Bronvermelding.....	30

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In de loop van 2012 laait de discussie omtrent de belastingafdracht van grote multinationals als Apple, Google en Starbucks weer op. De structuren, waarbij Nederland veelal ook wordt aangedaan, die deze bedrijven gebruiken in hun bedrijfsvoering die er toe leiden dat (mogelijk) fiscaal voordeel wordt behaald, zorgen voor verontwaardiging in de media en de politiek: Nederland wordt in de media meer dan eens een belastingparadijs genoemd. Aan het begin van 2013 stelden Kamerleden vragen aan staatssecretaris van Financiën Frans Weekers over deze structuren en over de rol die Nederland daar in speelt. Op dat moment was ik op zoek naar een onderwerp voor mijn scriptie.

De commotie is overigens niet uitsluitend een Nederlands maar ook een mondiaal fenomeen. Zo is in het Verenigd Koninkrijk een parlementaire commissie ingesteld om de belastingbetaling van grote (buitenlandse) multinationals te onderzoeken. Starbucks, bijvoorbeeld, rapporteert jaren achtereen fiscale verliezen in het Verenigd Koninkrijk en betaalt om die reden daar geen belasting over de winst. Dit leidt tot onbegrip bij de politiek en de samenleving. Die zien immers in hun land een bedrijf met 7.000 medewerkers en 800 verkooppunten¹.

In Nederland strekt de maatschappelijke verontwaardiging met name tot het beeld dat is ontstaan dat grote bedrijven door gebruik te maken van Nederlandse wet- en regelgeving nauwelijks belasting betalen. Dit zorgt voor veel in onbegrip in een tijd waarin ten gevolge van bezuinigingen en lastenverzwaringen ‘normale mensen’ steeds minder te besteden hebben. Als gevolg hiervan is de discussie rondom het ‘fair share’ opgekomen: wat moeten bedrijven bijdragen om in ruil daarvoor gebruik te kunnen maken van publieke voorzieningen? Dit levert tot op de dag van vandaag vragen op aan de staatssecretaris van Financiën. Ik vraag mij af waar de discussie die zich voor mij vooral in de media en in de politiek afspeelt, nu eigenlijk echt om

---

¹ R. Syal, ‘Amazon, Google and Starbucks accused of diverting UK profits’, *The Guardian*, online: <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/12/amazon-google-starbucks-diverting-uk-profits>, bezocht op: 5 juni 2013.

draait. Wat is de eigenlijk rol die Nederland speelt in het internationale belastingverkeer?

De actoren in de maatschappelijke discussie zijn enerzijds de multinationale ondernemingen, die gebruik maken van de fiscale mogelijkheden die zij hebben en aan de andere kant staan de bevolking en non-gouvernementele organisaties (NGO's) als Tax Justice Nederland² en Oxfam Novib. Voor deze NGO's is de 'aggressive tax planning' die wordt toegepast door multinationals een doorn in het oog. De Europese Commissie omschrijft 'aggressive tax planning' als "taking advantage of the technicalities of a tax system or of mismatches between two or more tax systems for the purpose of reducing tax liability"³. Deze manier van belastingplanning leidt tot situaties waarin in twee landen aftrek wordt verkregen voor hetzelfde bestanddeel of een bestanddeel dat in twee landen is vrijgesteld van belasting. Het voornaamste argument tegen deze praktijken is dat vooral ontwikkelingslanden inkomsten missen als gevolg van tax planning door multinationals. De tegenstanders van aggressive tax planning weten zich gesteund door politici die de bovengenoemde verontwaardiging en commotie in het parlement aanhangig maken. Tussen deze partijen in staat de staatssecretaris. Hij is niet alleen verantwoordelijk voor een correcte uitvoering en naleving van bestaande wet- en regelgeving, maar ook voor eventuele wijzigingen van de belastingwetten (al is dat formeel gezien een verantwoordelijkheid die regering en parlement samen hebben). In deze scriptie zal ik proberen het onderwerp van discussie zoveel mogelijk neutraal te behandelen, hetgeen moet leiden tot een inhoudelijke beschouwing zonder persoonlijk oordeel.

1.2 Doel- en probleemstelling

Zoals hierboven al is aangekondigd, is de doelstelling van deze scriptie een beschrijving te geven van het onderwerp van de discussie die wordt gevoerd in de maatschappij en de politiek over de rol van Nederland in de internationale belastingheffing. De probleemstelling is dan ook als volgt:

---

² Meer informatie over Tax Justice Nederland is te vinden op: <http://nl.tackletaxhavens.com/over-ons/>.

³ Commission Recommendation van 6 december 2012 on aggressive tax planning, C(2012) 8806 final, 2012, p.2.

Welke rol speelt Nederland in de fiscale planning van buitenlandse multinationale ondernemingen?

Ter beantwoording van de probleemstelling zal ik allereerst de volgende deelvragen beantwoorden:

- Welke kenmerken van het Nederlandse fiscale stelsel worden door multinationale ondernemingen gebruikt in hun fiscale optimalisatie?
- Wat zijn de fiscale gevolgen van deze factoren voor zowel Nederland als ‘het buitenland’?
- Welke initiatieven worden momenteel ontplooid om de bezwaren aan te pakken?

1.3 Afbakening

Bij de behandeling van de fiscale mogelijkheden die Nederland biedt voor multinationale ondernemingen zal ik mij beperken tot de basis. Aangezien in de bachelor het internationaal belastingrecht niet aan de orde is geweest, voert het thans te ver om op de internationale aspecten inhoudelijk diep in te gaan. Voorts beperk ik mij hoofdzakelijk tot de vennootschapsbelasting.

Daarnaast zal ik ter illustratie in het kort weergeven hoe Starbucks met een in Nederland gevestigde vennootschap gebruik maakt van belastingplanning. In de mondiale discussie is Starbucks immers een van de bekendste en meest genoemde bedrijven, waarbij Nederland een rol speelt. Starbucks is één van de vele multinationals die (mede op fiscale gronden) een vestiging in Nederland heeft en dient slechts als voorbeeld.

1.4 Onderzoeksopzet

In hoofdstuk 2 zal ik beginnen met een kort overzicht van de ontwikkeling van de huidige discussie, de discussie speelt immers al langer. In dit hoofdstuk zullen eveneens enkele belangrijke begrippen worden geïntroduceerd die van belang zijn voor de analyse in hoofdstuk 3. In dat hoofdstuk zullen de kenmerken van het Nederlandse fiscale stelsel die door multinationale ondernemingen worden gebruikt in

hun fiscale optimalisatie centraal staan. Daarbij zal ik ook globaal beschrijven wat de gevolgen zijn voor Nederland en eventuele andere landen die belasting (willen) heffen. In het laatste hoofdstuk komen de initiatieven aan bod die op dit moment worden genomen in nationaal en internationaal verband. Ik sluit af met een samenvatting en een conclusie, waarin ik de hoofdvraag verwacht te kunnen beantwoorden.

2. Ontwikkelingen en achtergrond

De discussie omtrent de rol van Nederland is niet nieuw, zo wijdde Zembla al in het najaar van 2009 een uitzending aan het gunstige belastingklimaat van Nederland⁴. Dat het fiscale stelsel in Nederland voordelen biedt en dan met name voor internationaal opererende ondernemingen, wordt breed erkend. Onder andere de staatssecretaris stelt dat door een samenstel van belastingregelingen Nederland “een zeer aantrekkelijk vestigingsklimaat heeft gecreëerd”⁵. Over de wenselijkheid van dit klimaat lopen de meningen daarentegen al bijna honderd jaar uiteen. In 1919 vond bijvoorbeeld al een discussie plaats over de (afwezige) belastingheffing bij in Nederland wonende Duitsers⁶. Destijds wezen Kamerleden al op het gevaar van ‘double non taxation’, een term die ook nu veelvuldig terugkomt in de discussies. Dit gevaar houdt, kort gezegd, in dat in geval van een verdrag of nationale wetgeving ter voorkoming van dubbele belasting situaties kunnen ontstaan waarbij in geen enkel land belasting wordt betaald. Waar gevallen van double non taxation (of: double dip) zich een eeuw geleden nog slechts op relatief kleine schaal en met name in verhoudingen met omliggende landen manifesteerden, spelen double dip situaties inmiddels op mondiaal niveau.

De oorzaak van de wijde verspreiding van situaties waarin mogelijk meerdere landen recht van belastingheffing hebben, ligt onder andere in het feit dat kapitaal steeds mobieler wordt mede als gevolg van een steeds grotere economische openheid⁷. Door deze ontwikkelingen is het niet alleen makkelijker maar ook goedkoper geworden om productie te spreiden over de gehele wereld. Dit heeft verplaatsingen van operationele activiteiten tot gevolg gehad (Nike bouwt een schoenenfabriek in Azië), maar ook van hoofdkantoren, onderzoekscentra en financieringscentra. In de loop der jaren zijn multinationale onderneming niet meer alleen op zoek gegaan naar goedkopere arbeidskrachten, maar ook naar lagere belastingdruk.

---

⁴ Zie in dat kader ook: M. Evers, A.C.G.A.C. de Graaf en A.J.A. Stevens, ‘Zembla-uitzending ‘Nederland belastingparadijs’ nader beschouwd’, *Maandblad Belasting Beschouwingen*, 2011, MBB 2011 nr. 2, p. 59-75.

⁵ Brief van de staatssecretaris van Financiën, Belastingheffing internationale ondernemingen, 17 januari 2013, nr. IFZ/2013/25 U, p. 2.

⁶ F. van Horzen, ‘Weg met het moralisme!’, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2013, NTFR 2013/1038.

⁷ A.C.G.A.C de Graaf, ‘‘Excessieve’ gedragingen en internationaal fiscaal beleid’, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2012, NTFR 2012/2619.

Daarnaast wordt tegenwoordig steeds meer omzet gegenereerd door immateriële activa, zoals intellectuele eigendom. Deze zijn over het algemeen niet aan één plek of land gebonden en laten zich derhalve makkelijk verplaatsen. In het volgende hoofdstuk zal ik daar nader op in gaan.

Aan het begin van de vorige eeuw werden ook de eerste belastingverdragen gesloten, hoofdzakelijk ter bescherming van internationaal opererende Nederlands bedrijven, als Philips en Shell. Teneinde de concurrentiepositie van deze bedrijven in het buitenland te beschermen werden verdragen gesloten ter voorkoming van dubbele belastingen⁸. Inmiddels heeft Nederland met meer dan 90 landen belastingverdragen gesloten⁹. Dit is een groot aantal, ook in vergelijking met veel andere landen. De reden hiervoor kan gevonden in het feit dat Nederland, als handelsland, in grote mate afhankelijk is van het buitenland. Op de rol van deze belastingverdragen wordt in het navolgende uitvoeriger ingegaan.

De rol die Nederland mede door deze verdragen speelt in de internationale belastingheffing is niet alleen in Nederland maar ook in het buitenland reeds vele jaren onderwerp van discussie. De binnenlandse discussie lijkt zich vooral te richten op de wenselijkheid van een systeem waarin multinationals een lage belastingdruk weten te creëren. Vanuit het buitenland heeft men vooral kritiek op Nederland omdat deze landen door toedoen van Nederland belastinginkomsten menen mis te lopen. In 2009 wordt Nederland door de Amerikaanse president Obama genoemd als een van de grootste belastingparadijzen ter wereld, een groot deel van de buitenlandse winsten van Amerikaanse bedrijven zou via Nederland niet of nauwelijks belast zijn in de Verenigde Staten. Snel na zijn opmerking, trekt Obama zijn uitspraak overigens, na druk vanuit Nederland, alweer in¹⁰.

---

⁸ Wat is precies een brievenbusfirma, *Het Financieele Dagblad*, 19 januari 2013.

⁹ Voor een volledig overzicht zie: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2013/04/01/verdragenoverzicht-per-1-april-2013.html>, bezocht op: 9 juni 2013.

¹⁰ Nederland toch geen belastingparadijs, *NRC Handelsblad*, 6 mei 2009, online: http://vorige.nrc.nl/economie/article2234040.ece/Nederland_toch_geen_belastingparadijs, bezocht op: 9 juni 2013.

In datzelfde jaar zorgt een uitzending van Zembla¹¹ ervoor dat de rol van Nederland bij een breder publiek onder de aandacht komt, al leidt dat niet tot de maatschappelijke beroering waarvan nu sprake is. In de uitzending van Zembla zijn de pijlen met name gericht op bedrijven die in Nederland slechts op papier gevestigd (zouden) zijn, door de programmamakers brievenbusmaatschappijen genoemd, welke ook vandaag de dag een sleutelrol innemen in de discussie.

2.1 Brievenbusmaatschappijen

Met brievenbusmaatschappijen of synoniemen daarvan kunnen verschillende entiteiten bedoeld worden¹². In de media worden de vennootschappen die de Rolling Stones en U2 in Nederland hebben opgericht genoemd als voorbeelden van brievenbusmaatschappijen. De voorzieningenrechter heeft in een kort geding, dat was aangespannen door een van deze vennootschappen, geoordeeld dat deze vennootschappen aangemerkt mogen worden als brievenbusfirma¹³.

De rechter heeft aansluiting gezocht bij de definitie van een brievenbusmaatschappij die door de staatssecretaris wordt gehanteerd. Hij omschrijft brievenbusmaatschappijen als “populair begrip voor vennootschappen die met vele op één adres zijn gevestigd en/of waarbij het bestuur van veel vennootschappen bij één natuurlijke persoon of rechtspersoon berust.”¹⁴ In dezelfde brief geeft de staatssecretaris ook definities van enkele termen die in het dagelijks taalgebruik, zoals in kranten en op televisie, allemaal onder de noemer brievenbusfirma vallen. Deze zullen in deze scriptie niet verder aan bod komen.

Wanneer Oxfam Novib spreekt over brievenbusmaatschappijen bedoelt men maatschappijen die weinig tot geen commerciële of operationele aanwezigheid in Nederland hebben. Daarnaast wijst zij er op dat deze vennootschappen vooral in

---

¹¹ VARA, ‘Nederland belastingparadijs’, *Zembla*, 18 oktober 2009, <http://www.uitzendinggemist.nl/afleveringen/1133463>, bezocht op: 9 juni 2013.

¹² J. Grabarz, M.A. Sanders, ‘Wat is een brievenbusmaatschappij eigenlijk?’, *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht Artikelen*, 2013, NTFRA 2013/4.

¹³ Rb. Amsterdam 18 januari 2013, *LJN: BY8893*.

¹⁴ Bijlage bij de brief van de staatssecretaris van Financiën, Uitvoering motie leden Braakhuis en Groot, 25 juni 2012, nr. IFZ/2012/85 U, p. 2.

Nederland gevestigd zijn “om fiscaal voordeel te kunnen genereren voor multinationale bedrijven.”¹⁵

Als brievenbusmaatschappijen zullen in deze scriptie rechtspersonen aangeduid worden die weliswaar in Nederland gevestigd zijn, maar geen, voor het publiek zichtbare, economische activiteiten ontplooiën. De voornaamste activiteit van deze lichamen is het doorvoeren van ontvangen rente, royalty's of dividenden. De keuze voor een Nederlandse vestiging wordt in het geval van brievenbusmaatschappijen verondersteld hoofdzakelijk op basis van fiscale motieven te zijn genomen. Het zijn overigens niet alleen brievenbusmaatschappijen die gebruik maken van de voordelen die het Nederlands belastingsysteem kan bieden.

2.2 Doorstroomvennootschappen

Zoals hierboven genoemd richten de brievenbusmaatschappijen zich op het doorvoeren van ontvangen rente, royalty's en dividenden. Deze vennootschappen worden derhalve ook wel doorstroomvennootschappen genoemd. Zij vormen een schakel binnen een concern. De doorstroomvennootschap is een dochter van een in het buitenland gevestigde moeder. De Nederlandse dochter houdt op haar beurt deelnemingen in derde landen, zij wordt ook wel een tussenhoudster genoemd. Als tussenhoudster ontvangt de Nederlandse dochter geldstromen afkomstig van de deelnemingen en geeft die vervolgens door aan het hoofdhuis. Ondernemingen richten dergelijke vennootschappen op omdat het Nederlands fiscaal stelsel enkele aspecten kent die het voor internationaal opererende ondernemingen mogelijk maken de belastingdruk te verminderen. De schakelfunctie laat zich het best uitleggen middels het volgende voorbeeld:

Werkmaatschappij A, een dochter van moedermaatschappij B, in land A wil een dividend van 100 uitkeren. Land A en land B hebben allebei een verdrag met Nederland, dat bronbelasting op dividenden uitsluit. Land A heeft geen verdrag met land B, waar moedermaatschappij B is gevestigd en zal 25 procent bronbelasting heffen op dividenden naar land B. Als de dochter direct uitkeert aan de moeder wordt

---

¹⁵ E. Berkhout, 'De Nederlandse Route. Hoe arme landen inkomsten mislopen via belastinglek Nederland', *Oxfam Novib beleidspaper*, 2013, p. 6.

een bronbelasting geheven van 25. Vervolgens wordt in Nederland vennootschap C opgericht. C neemt een deelneming in A en is een dochter van B. Door toepassing van het verdrag is de dividenduitkering in land A onbelast en valt in Nederland onder de deelnemingsvrijstelling. Als C een dividend uitkeert aan B is deze ook weer onbelast op grond van het verdrag. Door het tussenvoegen van een Nederlandse vennootschap kan dus 25 worden bespaard.

De keuze voor Nederland wordt daarnaast ingegeven door niet-fiscale kenmerken die Nederland een aantrekkelijk vestigingsklimaat bezorgen. Nederland heeft een grote en hoogwaardige zakelijke dienstverleningssector en een hoogopgeleide bevolking. Ook de goede infrastructuur en stabiliteit, politiek en economisch, spelen een rol bij de keuze voor Nederland. Tot slot dragen ook door Nederland gesloten verdragen met betrekking tot investeringsbescherming bij aan een gunstig vestigingsklimaat¹⁶.

Een uitgebreide analyse van de rol die Nederland speelt in de belastingplanning is te vinden in het volgende hoofdstuk.

2.3 Vestigingsplaats

Voor brievenbusmaatschappijen of doorstroomvennootschappen is het van belang om aangemerkt te worden als inwoner van en onbeperkt belastingplichtige in de zin van art. 2 lid 1 Wet Vpb 1969 in Nederland. Alleen dan hebben zij volledig toegang tot de bepalingen in de door Nederland gesloten belastingverdragen. Of een lichaam in Nederland gevestigd is hangt af van de omstandigheden van het geval¹⁷. Dit is in elk geval het lichaam als bedoeld art. 2 lid 1 sub a t/m d Wet Vpb 1969 dat is opgericht naar Nederlands recht (art. 2 lid 4 Wet Vpb 1969), maar kan ook een naar buitenlands recht opgericht lichaam zijn dat feitelijk is gevestigd in Nederland¹⁸.

---

¹⁶ B. Baarsma e.a., *'Uit de schaduw van het bankwezen. Feiten en cijfers over bijzondere financiële instellingen en het schaduwbankwezen'*, SEO-rapport nr. 2013-31, Amsterdam: SEO 2013, p. 65-66.

¹⁷ Art. 4 lid 1 AWR.

¹⁸ J.L. van de Streek en S.A.W.J. Strik, *Cursus Belastingrecht: Vennootschapsbelasting studenteneditie 2011-2012*, Deventer: Kluwer 2011, p. 42.

Een probleem ontstaat als een ander land meent dat de vennootschap (ook) aldaar is gevestigd. In de belastingverdragen, die in het volgende hoofdstuk verder worden behandeld, is veelal geregeld dat een vennootschap inwoner is van het land waar de feitelijke leiding plaatsvindt. Een brievenbusmaatschappij zal in Nederland doorgaans weinig bezittingen hebben en vaak ook geen personeel. Om te bepalen of een brievenbusmaatschappij in Nederland is gevestigd, zal dus moeten worden gekeken naar de plek waar het bestuur bijeenkomt en ook naar de woonplaats van de bestuurders¹⁹.

Bovendien zal de in Nederland gevestigde vennootschap voor veel verdragen ook de uiteindelijk gerechtigde moeten zijn om aanspraak te maken op de verdragsbepalingen. Het is aan het bronland om te oordelen of de in Nederland gevestigde vennootschap ook daadwerkelijk de uiteindelijk gerechtigde (beneficial owner) is tot de uitkering.

Voor het verkrijgen van zekerheid vooraf van de Belastingdienst (een van de kenmerken van het fiscale stelsel in Nederland die in het volgend hoofdstuk aan bod komen) zijn aanvullende eisen gesteld aan de brievenbusmaatschappijen, die zich hoofdzakelijk bezighouden met het doorvoeren van rente en royalty's²⁰. Door deze eisen kan worden vastgesteld of sprake is van een reële aanwezigheid (substance) van het lichaam in Nederland²¹. De eisen die aan een lichaam worden gesteld zijn:

- Minstens de helft van de bestuurders is inwoner van Nederland
- De bestuurders zijn in staat zelfstandig te besturen
- Het lichaam is (alleen) in Nederland fiscaal inwoner
- Het bestuur vergadert en neemt beslissingen in Nederland
- Het lichaam heeft een Nederlandse bankrekening
- De boekhouding wordt in Nederland gevoerd
- Het lichaam heeft een eigen vermogen dat past bij zijn functie.²²

---

¹⁹ Idem voetnoot 14, p. 6.

²⁰ Idem voetnoot 14, p. 12.

²¹ Besluit van 11 augustus 2004, nr. IFZ2004/126M.

²² Idem voetnoot 21.

Wanneer aan deze cumulatieve eisen is voldaan kan vooraf zekerheid worden verkregen.

Daarnaast worden er nog eisen gesteld aan het risico dat vennootschappen moeten lopen om royalty- en rente-uitgaven en ontvangsten in de belastingheffing te mogen betrekken²³. Wanneer geen reëel risico wordt gelopen met betrekking tot de onderliggende geldleningen of rechtsverhoudingen worden deze betalingen niet in aanmerking genomen bij de winstbepaling. Heeft de Nederlandse vennootschap een eigen vermogen ter grootte van één procent van de uitgeleende som of minstens twee miljoen euro, dan wordt er geacht risico te worden gelopen²⁴.

In de ogen van critici zijn deze criteria (te) laag en relatief eenvoudig te omzeilen. De meeste brievenbusmaatschappijen zijn ondergebracht bij zogenaamde trustkantoren, bedrijven die zich toeleggen op het beheren en besturen van (buitenlandse) vennootschappen. Op deze manier kan aan de ‘substance-eisen’ worden voldaan: het lichaam is gevestigd in het gebouw van het trustkantoor en de medewerkers van het kantoor zijn (mede) belast met het besturen van de vennootschappen. Aan de overige eisen is gezien de aard daarvan dan ook relatief eenvoudig te voldoen. Het is belangrijk om deze Nederlandse trustkantoren te onderscheiden van de trusts die bekend zijn uit het Angelsaksisch recht, welke in de Nederlandse discussie geen rol spelen.

De staatssecretaris geeft aan dat de eisen die Nederland stelt voor verdragstoepassing niet afwijken van wat in internationaal verband gebruikelijk is²⁵. Deze visie wordt gedeeld in het onderzoek van Stichting Economisch Onderzoek²⁶.

---

²³ Art. 8c Wet Vpb 1969.

²⁴ Idem voetnoot 23.

²⁵ Brief van de staatssecretaris van Financiën, Uitvoering motie leden Braakhuis en Groot, 25 juni 2012, nr. IFZ/2012/85 U, p. 2.

²⁶ Idem voetnoot 16, p. 18.

3. Het fiscale stelsel

In de literatuur, maar ook in de media en door de staatssecretaris worden enkele elementen uit het Nederlands belastingsysteem onderscheiden die als gunstig worden aangemerkt. Het gaat hierbij om vier verschillende omstandigheden en regels, die hieronder nader zullen worden toegelicht. Daarna zal worden uitgelicht op welke manieren de effectieve belastingdruk door internationaal opererende ondernemingen kan worden verlaagd. Vervolgens komen deze twee onderdelen bij elkaar als wordt besproken op welke wijze elementen van het Nederlands fiscaal stelsel kunnen helpen bij het verlagen van de belastingdruk.

3.1 Elementen Nederlands fiscaal stelsel

De vier omstandigheden en regels die algemeen worden aangemerkt als gunstig zijn achtereenvolgens: het uitgebreide verdragennetwerk, de deelnemingsvrijstelling, de afwezigheid van bronheffing op rente en royalty's en het verkrijgen van zekerheid vooraf.

3.1.1 Uitgebreid verdragennetwerk

Als reeds genoemd heeft Nederland een uitgebreid netwerk van verdragen met meer dan 90 landen. Deze verdragen dienen ter bepaling van welk land heffingsbevoegd is in grensoverschrijdende gevallen. In welk land de winst van bedrijven die in meerdere landen actief zijn belast wordt en in welke verhouding wordt geregeld in verdragen. Op deze manier wordt voorkomen dat over winst tweemaal belasting wordt betaald. Daarnaast tracht een verdrag ook te voorkomen dat er nergens belasting wordt betaald²⁷.

Het Nederlands verdragennetwerk is qua omvang niet meer uniek in de wereld, maar was dat lange tijd wel. Tegenwoordig zijn er echter meer landen die met veel andere landen verdragen hebben gesloten. Het gunstige karakter van deze verdragen zit echter ook in de inhoud van de verdragen. Nederland streeft in de verdragen oudsher

---

²⁷ Notitie fiscaal verdragsbeleid 2011, Ministerie van Financiën, 2011, p. 14.

naar kapitaalimportneutraliteit²⁸. Dit houdt in dat het wat belastingdruk betreft geen verschil moet maken of kapitaal vanuit het buitenland of vanuit het binnenland wordt aangetrokken. Op deze manier kunnen bedrijven die vanuit Nederland actief zijn in het buitenland aldaar op gelijke voorwaarden concurreren met lokale ondernemingen. Daarom streeft Nederland in de verdragsonderhandelingen naar het achterwege laten van bronheffing op deelnemingsdividenden, royalty's en rente. Dit houdt in dat in het land waar bijvoorbeeld dividenden worden uitbetaald, deze daar niet belast worden. Uiteindelijk zullen deze dividenden worden belast bij de aandeelhouder in Nederland. Uiteraard werkt dit ook vice versa. Als deze dividenden weer worden doorbetaald aan een aandeelhouder in weer een ander verdragsland van Nederland, zal Nederland dus in principe ook niet heffen over deze deelnemingsdividenden. In het geval van zogeheten portfoliodividenden, op relatief kleine pakketten aandelen die ter belegging worden aangehouden, vindt vaak wel een heffing in het bronland plaats tegen een tarief dat in de verdragen wordt afgesproken.

Hierin verschilt Nederland van (overwegend grotere) landen, die juist streven naar kapitaalexportneutraliteit²⁹. Deze landen gaan in hun fiscale verdragsbeleid uit van een 'level playing field' op hun binnenlandse markt. De concurrentiekracht van ondernemingen uit dergelijke landen in het buitenland is dan wel minder groot. Voor een bedrijf met een grote binnenlandse markt is dat een minder groot probleem dan voor een Nederlands bedrijf met een relatief kleine binnenlandse markt.

3.1.2 Deelnemingsvrijstelling

Nederland kent al vele jaren een deelnemingsvrijstelling, thans neergelegd in art. 13 Wet Vpb 1969. Op basis van het eerste lid zijn de voordelen, maar ook de nadelen, die worden behaald uit hoofde van een deelneming vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De ratio hier achter is dat het onwenselijk is tweemaal vennootschapsbelasting te heffen over dezelfde winst. Er is dus sprake van een objectvrijstelling. In beginsel is de deelnemingsvrijstelling verplicht van toepassing, zowel in nationaal als internationaal verband, als een vennootschap een belang van minstens vijf procent heeft in een andere vennootschap. De vrijstelling is niet van

---

²⁸ Idem voetnoot 27, p. 22.

²⁹ Idem voetnoot 27, p. 16. De notitie vermeldt overigens niet welke landen het specifiek betreft.

toepassing op het moment dat het belang in de deelneming slechts als belegging wordt gehouden³⁰.

Om te bepalen of een deelneming als belegging wordt gehouden dient te worden gekeken naar het doel dat de belastingplichtige voor ogen heeft. Er is sprake van een beleggingsdeelneming als de deelneming slechts wordt gehouden om een rendement te genieten dat “bij normaal vermogensbeheer kan worden verwacht.”³¹ Dit is een subjectieve eis en gekeken zal dus worden naar de omstandigheden van het geval. Met betrekking tot houdstermaatschappijen of tussenhoudsters is in de wetsgeschiedenis expliciet bepaald dat de door hen gehouden deelnemingen niet kwalificeren als beleggingsdeelnemingen, wanneer deze maatschappij binnen een groep “een wezenlijke functie vervult ten dienste van de groep.”³² Een louter financiële functie kan daar ook onder vallen, zoals bijvoorbeeld het ontvangen en uitkeren van dividenden. Men kan hierbij denken aan een Europees hoofdkantoor dat de verschillende dividend- en royaltyuitkeringen vanuit alle Europese deelnemingen ontvangt en doorgeeft aan de (buitenlandse) moedermaatschappij. De voordelen uit hoofde van de deelnemingen van dit hoofdkantoor zijn in Nederland vrijgesteld van vennootschapsbelasting.

Hiernaast is de deelnemingsvrijstelling ook van toepassing op voordelen uit gekwalificeerde beleggingen³³. Om als zodanig te worden aangemerkt moet deze deelneming ofwel onderworpen zijn aan een naar Nederlandse maatstaven reële belastingheffing ofwel bestaan de bezittingen van de deelneming doorgaans niet uit laagbelaste vrije beleggingen. Er is sprake van een onderworpenheid aan een reële belastingheffing als de deelneming is onderworpen aan een tarief van minstens tien procent en de grondslag niet bijzonder afwijkt van die in Nederland³⁴. Met vrije beleggingen worden beleggingen bedoeld die niet redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor de ondernemingsactiviteiten van het lichaam dat deze beleggingen bezit³⁵. Bij de beoordeling of deze laagbelast zijn wordt rekening gehouden met dezelfde criteria als

---

³⁰ Art. 13 lid 9 Wet Vpb 1969.

³¹ Idem voetnoot 18, p. 329.

³² Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2009/10*, 32 129, nr. 3, p. 59.

³³ Art. 13 lid 9 jo. lid 11 Wet Vpb 1969.

³⁴ Idem voetnoot 18, p. 342.

³⁵ Art. 13 lid 12 sub a Wet Vpb 1969.

voor de reële heffing. Kort gezegd komt het er op neer dat de deelnemingsvrijstelling kan worden toegepast als de deelneming elders minimaal tegen tien procent is belast of als de bezittingen van de deelneming voor minimaal vijftig procent bestaan uit zaken die voor de ondernemingsactiviteiten noodzakelijk zijn.

3.1.3 Geen bronheffing op rente en royalty's

Nederland heft geen belasting over uitgaande rente- of royaltybetalingen³⁶. Dit betekent dat een betaling van rente of royalty's vanuit Nederland naar een ander land vrijgesteld is van belastingen in Nederland. Hierin verschilt Nederland van landen die wel over uitgaande rente of royalty's heffen terwijl in Nederland wordt geheven bij de ontvanger. Ontvangen rente of royalty's vallen onder de belastbare winst. Als reeds is vermeld in onderdeel 3.1.1 streeft Nederland er door het sluiten van verdragen naar dat ook betalingen van rente en royalty's vanuit het buitenland naar Nederland vrij zijn van bronbelasting. Wanneer Nederland een verdrag heeft gesloten met een derde land waarin bronheffing op rente en royalty's is uitgesloten, kunnen deze stromen dus vrij van belasting doorbetaald worden aan de moedermaatschappij (wanneer we er van uit gaan dat deze een-op-een worden doorgegeven).

Doordat Nederland in zijn geheel geen bronbelasting op deze twee type betalingen kent, wordt er ook geen bronbelasting geheven als er geen verdrag is gesloten met het land van vestiging van de moeder. Dit is met name voordelig als dat een land is waar inkomsten uit royalty's niet of nauwelijks belast worden. Daarnaast kan voor betaalde bronbelastingen in het buitenland op basis van het Besluit voorkoming dubbele belasting een verrekening plaatsvinden³⁷.

Met betrekking tot de royalty's speelt ook de innovatiebox een rol. Op inkomsten uit innovaties die in Nederland zijn ontwikkeld is onder voorwaarden een tarief van vijf procent van toepassing³⁸. De invulling van deze regeling is, vergeleken met een aantal Europese landen dat een vergelijkbare regeling kent, relatief gunstig³⁹.

---

³⁶ Idem voetnoot 27, p. 47.

³⁷ Art. 36 Besluit voorkoming dubbele belasting 2001.

³⁸ Art. 12b Wet Vpb 1969.

³⁹ Idem voetnoot 16, p. 61.

3.1.4 Verkrijgen van zekerheid

Het is in Nederland mogelijk om voordat de belastingaangifte ingediend wordt al zekerheid van de belastingdienst te krijgen op bepaalde gebieden. Een belastingplichtige heeft met betrekking tot de vennootschapsbelasting de mogelijkheid om een APA of ATR aan te vragen. Hierbij moet wel eerst gekeken worden of aan de substance-eisen uit het vorige hoofdstuk is voldaan.

APA staat voor Advance Pricing Agreement. Dit biedt een belastingplichtige de mogelijkheid om vooraf in samenspraak met de Belastingdienst te komen tot de bepaling van zakelijke interne verrekenprijzen bij grensoverschrijdende transacties⁴⁰. Dit geeft de vennootschap zekerheid op het gebied van transfer pricing. Bij het sluiten van een APA verkrijgt de vennootschap zekerheid met betrekking tot (een deel van) de grondslag waarover belasting geheven gaat worden. De vennootschap is gehouden zich volledig aan de gemaakte afspraken te houden. Wanneer de vennootschap dat niet doet, kan geen beroep meer worden gedaan op de middels APA verkregen zekerheid.

Een ATR is een Advance Tax Ruling. Bij de afgifte van een ATR wordt zekerheid gegeven over de gevolgen van een voorgenomen transactie⁴¹. Een voorbeeld van een ATR is de beslissing met betrekking tot de deelnemingsvrijstelling. De belastingplichtige weet op deze manier vooraf al of hij gebruik kan maken van de deelnemingsvrijstelling. Ook bij een ATR geldt dat deze alleen de fiscus bindt zolang de werkelijkheid overeen komt met de feiten op basis waarvan de ATR is afgegeven. Naast de substance-eisen uit het vorige hoofdstuk geldt dat wanneer zekerheid wordt gevraagd met betrekking tot de deelnemingsvrijstelling de deelneming met minstens vijftien procent eigen vermogen dient te zijn aangeschaft⁴².

Deze vormen van zekerheid kunnen van grote invloed zijn op investeringsbeslissingen van ondernemingen. Het belang van deze mogelijkheden ligt in het feit dat zowel bij de deelnemingsvrijstelling als de bepaling van wat 'at arm's length' verrekenprijzen zijn, de wet ruimte voor interpretatie laat. Een APA of ATR

---

⁴⁰ Idem voetnoot 14, p. 3.

⁴¹ Idem voetnoot 14, p. 3.

⁴² Idem voetnoot 16, p. 58.

biedt derhalve de mogelijkheid om vooraf duidelijkheid te krijgen over de toepassing van de wet. Het is niet mogelijk om afspraken te maken die afwijken van de wet en met betrekking tot het tarief kunnen geen afspraken worden gemaakt. Dit is ook niet verwonderlijk aangezien de bepaling van het tarief ondubbelzinnig is opgenomen in de wet⁴³. Met een APA of ATR komt de belastingplichtige, als hij zich houdt aan de gemaakte afspraken, niet voor verrassingen te staan als de aangifte eenmaal moet worden ingediend.

3.2 Wijzen van belastingplanning

De belastingheffing kan op twee manieren worden beperkt. Enerzijds kan gezocht worden naar een belastingstelsel met een laag tarief, in een extreem geval een tarief van nul procent. Aan de andere kant kan door een minimalisering van de belastinggrondslag, het bedrag waarover wordt geheven, belastingheffing effectief worden afgewend of verminderd. Bij de eerste manier is sprake van een winstverschuivingsstrategie en bij de tweede methode wordt gebruik gemaakt van een grondslaguithollingsstrategie. In deze paragraaf zal beknopt worden uiteengezet hoe deze strategieën kunnen worden toegepast.

3.2.1 Winstverschuiving

Winstverschuiving is allereerst mogelijk door de gehele onderneming te verplaatsen naar een land met een laag tarief. Dit is voor bepaalde type ondernemingen makkelijker dan voor andere. Een websitebouwer is mobieler dan een schoenenzaak. Daarnaast kunnen ook delen van de onderneming worden verplaatst. Zo kan een bedrijf er voor kiezen om de ontwikkelingsdivisie in Nederland op te richten, vanwege het relatief lage tarief dat geldt als gebruik kan worden gemaakt van de innovatiebox. Op deze manier kan elke activiteit ondergebracht worden in het land dat daarvoor het meest geschikt is, zowel fiscaal als niet-fiscaal.

3.2.2 Grondslaguitholling

De grens tussen winstverschuiving en grondslaguitholling is vaag. Door het doen van transacties binnen groepsverband wordt enerzijds de winst gedrukt door betalingen aan een concernonderdeel, de grondslag wordt uitgehold. Anderzijds wordt de winst vergroot bij het ontvangende onderdeel. Als deze twee onderdelen in verschillende

---

⁴³ Art. 22 wet Vpb 1969.

landen zijn gevestigd wordt dus ook winst verschoven. Dit doet zich voor als een buitenlandse vennootschap gebruik maakt van innovaties die in Nederland zijn ontwikkeld. Zij betaalt daarvoor royalty's aan de Nederlandse vennootschap. Deze betaling vormt in veel landen een aftrekpost en kan door de vele verdragen zonder bronbelasting worden overgemaakt naar Nederland. Door toepassing van de innovatiebox wordt deze ontvangst wanneer aan de eisen uit de wet is voldaan tegen vijf procent belast⁴⁴. Wanneer de vergoeding wordt betaald door een vennootschap in een land waar het tarief hoger ligt dan in Nederland, levert een dergelijke constructie derhalve fiscaal voordeel op.

Een andere manier om de grondslag uit te hollen is het gebruik maken van kwalificatieverschillen tussen landen. Dit kan op verschillende wijzen plaatsvinden. Ten eerste kan een geldstorting in Nederland als dividend worden aangemerkt welke vrijgesteld wordt onder de deelnemingsvrijstelling, terwijl in het land van de kapitaalverstrekker de storting als een rente op een lening wordt aangemerkt. In het land van betaling vormt dit dan een aftrekpost. Op deze manier wordt de grondslag aan de ene kant uitgehold zonder dat daar een belaste verkrijging tegenover staat in Nederland.

Ten tweede kan gebruik gemaakt worden van zogenaamde hybride entiteiten. Dit zijn lichamen die voor het ene land transparant zijn (en dus niet zelf belastingplichtig, maar de achterliggende (rechts)personen) en door het andere land worden gezien als belastingplichtig. Als de entiteit, gevestigd in land A dat de entiteit als transparant aanmerkt, een vergoeding ontvangt, zal land A niet heffen. Land A meent dat de achterliggende partij, gevestigd in land B belastingplichtig is. Land B rekent de vergoeding daarentegen toe aan de entiteit. Gevolg is dat nergens geheven wordt zolang de vergoeding niet daadwerkelijk terecht komt bij de achterliggende personen in land B.

De derde mogelijkheid wordt geboden door een verschil in de kwalificatie van belastbare feiten. Wanneer een renteloze lening wordt afgegeven in land A en in dit land alleen daadwerkelijke renteontvangsten in de belastinggrondslag worden

---

⁴⁴ Art. 12b Wet Vpb 1969 jo. art. 7aa Uitvoeringsbesluit Vpb 1971.

opgenomen, zal in land A geen belastbaar feit plaatsvinden. Land B biedt de mogelijkheid om ongeacht de feitelijke vergoeding een bepaalde vergoeding in aftrek te brengen. Dientengevolge ontstaat in land B een aftrekpost, terwijl daar in land A geen belaste ontvangst tegenover staat.

3.3 De rol van Nederland

Door het uitgebreide verdragennetwerk fungeert Nederland voornamelijk als tussenschakel van wereldwijde inkomens op weg naar de moedervennootschap. Veel landen kennen, zeker in vergelijking met Nederland, hoge bronbelastingen. Door gebruikmaking van een Nederlandse vennootschap zullen deze bronheffingen voor een groot gedeelte worden beperkt op grond van de verdragen. Wanneer deze uitkeringen vervolgens weer worden doorgegeven naar een derde land zijn deze ook gevrijwaard van bronheffing omdat Nederland die niet kent. Daarbij speelt ook de deelnemingsvrijstelling een rol.

In het voorbeeld in paragraaf 2.2 wordt belasting bespaard door bij de uitkering van een dividend een Nederlandse vennootschap tussen te voegen. In die situatie vindt vanuit Nederland een uitkering plaats aan de moeder. Dit kan echter even goed een uitkering aan een in het buitenland gelegen hybride entiteit betreffen, die in Nederland fiscaal transparant is. In dat geval wordt de uitkering immers geacht te zijn gedaan aan de moeder. Daarnaast werkt een dergelijke structuur ook in het geval van royalty- of rente-uitkeringen.

Naast het feit dat het verdragennetwerk helpt belasting te besparen door een Nederlandse vennootschap tussen te voegen, speelt ook de deelnemingsvrijstelling een rol bij de keuze voor Nederland. Over de ontvangen dividenden hoeft geen belasting te worden betaald. Voor toepassing van de deelnemingsvrijstelling is het aldus mogelijk vooraf zekerheid te verkrijgen

In paragraaf 3.2 is reeds aangegeven hoe de lagere belasting op inkomsten uit innovaties een rol kan spelen in de internationale planning. In de volgende paragraaf zal vereenvoudigd worden weergegeven welke rol Nederland speelt bij een deel van de belastingplanning van Starbucks.

3.4 Starbucks

Tegenover de onderzoekscommissie van het Britse Lagerhuis⁴⁵ heeft Starbucks aangegeven dat de Britse tak van het bedrijf royalty's betaalt aan het Europese hoofdkantoor in Amsterdam. Daarnaast koopt Starbucks UK ook haar koffie bij een door Starbucks gehouden koffiebrander in Amsterdam. Laatstgenoemde vennootschap koopt de koffiebonen in Zwitserland, waar een andere door Starbucks gehouden vennootschap zit. Al deze betalingen vinden aldus plaats tussen met elkaar verbonden partijen.

Met betrekking tot de royalty's geeft Starbucks aan dat over de omzet een bedrag ter grootte van zes procent wordt overgemaakt naar de in Nederland gelegen vennootschap. Deze vergoeding voor immateriële activa en intellectuele eigendommen wordt ook betaald door niet-verbonden derden. Hierin vindt Starbucks het bewijs dat deze vergoeding 'at arm's length' is. Een deel van deze royalty-ontvangsten worden door het Europese hoofdkantoor doorbetaald aan de moedermaatschappij in de Verenigde Staten en een deel dient als vergoeding voor de geleverde diensten en arbeid op het Europees hoofdkantoor. Starbucks geeft aan dat het gebruik maakt van een rulling in Nederland met betrekking tot de royalty's. Dit is vermoedelijk een APA waarin wordt bepaald wat de grondslag is waarover in Nederland de royalty's worden opgenomen in de winst. Het kan zijn dat er in Nederland voor belastingdoeleinden met andere verrekenprijzen wordt gewerkt dan dat er daadwerkelijk worden ontvangen. Dit leidt uiteindelijk tot een effectief tarief van 16% op royalty's, welke deels in Nederland en deels in de Verenigde Staten wordt betaald. Wat betreft de royalty's past Starbucks in Nederland derhalve ten minste twee van de vier aspecten toe die zijn uitgelicht in dit hoofdstuk. Er is gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot het verkrijgen van zekerheid en van de afwezigheid van bronheffing op royalty's die Nederland weer verlaten. De Nederlandse vestiging van Starbucks vervult deze rol overigens niet alleen voor Starbucks UK, maar voor alle vestigingen in Europa, het Midden-Oosten en Afrika.

---

⁴⁵ House of Commons, Public Accounts Committee - Minutes of Evidence, HC 716, Monday 12 November 2012, online: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmpubacc/716/121112.htm>, bezocht op: 14 juni 2013.

Starbucks koopt de koffie voor de Britse markt bij de eigen koffiebrander in Amsterdam. Deze koopt de koffiebonen in Zwitserland bij de eigen Starbucks Coffee Trading Co⁴⁶. Op grond van de wettelijke bepalingen in Zwitserland met betrekking tot verrekenprijzen moet voor de koffie een premie betaald worden, aldus Starbucks tegenover de Britse onderzoekscommissie. Dit zorgt voor opbrengsten in Zwitserland en kosten in Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Door deze structuur profiteert Starbucks van verschillen in het tarief op winst die wordt behaald bij de verkoop van koffiebonen. In Zwitserland geldt namelijk een relatief laag belastingtarief voor handelaren in grondstoffen, zoals koffiebonen⁴⁷. Tegenover de onderzoekscommissie heeft Starbucks verklaard dat de gemiddelde belastingdruk voor Starbucks in Zwitserland de laatste jaren 12 procent heeft bedragen. In Nederland (25 procent) en het Verenigd Koninkrijk (25 procent) worden dergelijke winsten belast tegen het reguliere tarief. Het loont dus voor Starbucks om de koffie via Zwitserland te kopen en niet rechtstreeks in het Verenigd Koninkrijk of Nederland. De rol die Nederland speelt bij de inkoop van koffie lijkt niet zozeer een fiscaal voordeel op te leveren. De keuze voor Zwitserland levert wel een fiscaal voordeel op. Toch kan de keuze voor Nederland ingegeven zijn door het feit dat het mogelijk is in Nederland een APA aan te vragen met betrekking tot de verrekenprijzen die voor de koffie gerekend worden.

---

⁴⁶ T. Bergin, 'Special Report: How Starbucks avoids UK taxes', *Reuters*, 15 oktober 2012, online: <http://www.reuters.com/article/2012/10/15/us-britain-starbucks-tax-idUSBRE89E0EX20121015>, bezocht op: 5 juni 2013.

⁴⁷ J. Blas en E. Terazono, 'Swiss ties to trading houses under strain', *Financial Times*, 26 maart 2013, online: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/c5c51e18-95f6-11e2-9ab2-00144feabdc0.html#axzz2WIh3qnEg>, bezocht op: 14 juni 2013.

4. Tegengaan van belastingplanning

Tegen de belastingplanning van internationaal opererende bedrijven bestaat veel verzet. Het beeld dat multinationals in staat zijn belasting te ontwijken wekt wrevel in een tijd dat overheden moeten bezuinigen en de lasten voor burgers worden verzwaard, komt deze bedrijven op kritiek te staan⁴⁸. In Europees verband wordt mogelijk 1000 miljard euro aan belastinginkomsten misgelopen als gevolg van belastingplanning⁴⁹. Specifiek met betrekking tot Nederland is er kritiek op de belastingverdragen die gesloten zijn met ontwikkelingslanden. Belastingontwijking via Nederland kost ontwikkelingslanden tussen de 145 miljoen⁵⁰ en 460 miljoen⁵¹ euro aan gederfde belastinginkomsten. Op nationaal en internationaal niveau worden momenteel initiatieven ontplooid om belastingplanning in de toekomst te kunnen bestrijden. In dit hoofdstuk zullen enkele van deze initiatieven worden uitgelicht.

4.1 Europese Unie

De Europese Commissie heeft eind 2012 een actieplan gepresenteerd waarin aanbevelingen worden gedaan om belastingontduiking en ontwijking tegen te gaan⁵². In het kader van deze scriptie zijn de aanbeveling met betrekking tot belastingontwijking het meest relevant. De eerste aanbeveling richt zich op de interactie tussen EU-lidstaten en belastingparadijzen. De lidstaten zouden gezamenlijk criteria moeten opstellen ter identificatie van belastingparadijzen. Met landen die op basis van die criteria als belastingparadijs worden aangemerkt zouden geen verdragen meer gesloten moeten worden. Tegelijkertijd zouden deze landen moeten worden

---

⁴⁸ C. De Gruyter, 'Alleen losers betalen belasting', *nrc.next*, 8 april 2013.

⁴⁹ De EU-top van 1000 miljard euro, *NOS*, online: <http://nos.nl/artikel/509367-de-eutop-van-1000-miljard-euro.html>, bezocht op: 16 juni 2013.

⁵⁰ Idem voetnoot 16, p. 16.

⁵¹ Idem voetnoot 15 p. 2.

⁵² Europese Commissie, Commissie zet koers uit om belastingontduiking en ontwijking met wortel en tak uit te roeien, Persbericht (IP/12/1325), 6 december 2012, online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1325_nl.htm, bezocht op: 23 mei 2013.

aangemoedigd en geholpen toch aan de Europese standaarden van ‘corporate tax governance’ te voldoen⁵³.

De tweede aanbeveling ziet op agressieve belastingplanning. Landen worden aangemoedigd gemeenschappelijke antimisbruikbepalingen in hun nationale wetgeving op te nemen. Deze moeten er toe strekken dat bepaalde verdragsbepalingen ter zijde geschoven kunnen worden als toepassing tot gevolg heeft dat er in zijn geheel niet of nauwelijks belasting betaald wordt. Tevens zou een dergelijke bepaling onderdeel moeten zijn van belastingverdragen.

Daarnaast heeft de Europese Unie aangekondigd regels met betrekking tot zogenaamde ‘country-by-country reporting’ te willen gaan invoeren. Op basis van deze regels moeten grote internationaal opererende bedrijven rapporteren waar ze belasting betalen en hoeveel. Deze regels moeten zorgen voor meer transparantie en overheden inzicht geven in eventuele belastingontwijking, waarop regelgeving indien gewenst aangepast kan worden.

4.2 OESO

Ook de OESO onderzoekt momenteel welke mogelijkheden er bestaan om internationale belastingplanning tegen te gaan. In een rapport dat grondslaguitholling en winstverschuiving analyseert, geeft de OESO aan dat een succesvolle aanpak van ongewenste belastingplanning zich richt op meerdere punten⁵⁴. De OESO pleit voor een algehele en geïntegreerde aanpak, die er in de kern op neer komt dat enerzijds overheden meer mogelijkheden krijgen om misbruik van belastingregelgeving en belastingverdragen aan te pakken. Anderzijds zullen in internationaal verband duidelijkere en modernere regels moeten worden gemaakt wat betreft verrekenprijzen en de bevoegdheid tot belastingheffing, in het bijzonder met betrekking tot digitale goederen en diensten. Dit zal uiteindelijk kunnen leiden tot aanpassing van de verdragen om deze beter te laten aansluiten bij het land waar de reële economische

---

⁵³ P. Kavelaars, ‘De EU en de OESO: ten strijde tegen belastingontwijking I’, *NTFR-Beschouwingen*, 2013, NTFRB 2013/19.

⁵⁴ OECD, *Addressing Base Erosion and Profit Shifting*, OECD Publishing, 2013, p. 52-53, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264192744-en>.

activiteit plaatsvindt⁵⁵. De OESO benadrukt dat in internationaal verband afspraken gemaakt moeten worden en niet alleen op nationaal niveau. De OESO doet een oproep aan met name de G20 landen voor gezamenlijke actie⁵⁶.

4.3 Nederland

Nederland neemt bij monde van de staatssecretaris de positie in dat ongewenste belastingplanning alleen in internationaal verband valt te bestrijden⁵⁷. Hij geeft aan dat Nederland met betrekking tot de bovengenoemde EU en OESO initiatieven een actieve rol zal innemen en wil meewerken aan oplossingen. Voor Nederland is van belang dat regels zoveel mogelijk landen binden, maar dat tegelijkertijd niet uit het oog wordt verloren dat landen van economische aard verschillen⁵⁸. Daarnaast zal Nederland de belastingverdragen met ontwikkelingslanden analyseren en waar nodig heronderhandelen⁵⁹.

---

⁵⁵ *Rapport OESO over tegengaan belastingontwijking*, Wetenschappelijk Bureau Deloitte Belastingadviseurs B.V., 2013, online: <http://actueel.deloitte.nl/diensten/belastingadvies/fiscale-informatie/rapport-oeso-over-tegengaan-belastingontwijking/>, bezocht op: 15 juni 2013.

⁵⁶ Idem voetnoot 54, p. 51.

⁵⁷ Idem voetnoot 5, p. 1.

⁵⁸ Idem voetnoot 5, p. 10.

⁵⁹ Idem voetnoot 5, p. 10.

Conclusie

Ter conclusie zal hieronder een samenvatting worden gegeven van al hetgeen in het voorafgaande is behandeld. Na deze samenvatting zal een antwoord op de hoofdvraag gegeven worden.

Samenvatting

De discussie die in 2012 is opgelaaid met betrekking tot de belastingontwijking van multinationals via Nederland is niet nieuw. Wat wel nieuw is, is de schaal waarop deze in het maatschappelijk debat wordt gevoerd. Nederland wordt neergezet als belastingparadijs, maar dan wel alleen voor internationaal opererende bedrijven.

Bedrijven die gevestigd zijn in Nederland hebben inderdaad de mogelijkheid om hun mondiale belastingafdracht te verminderen. Om te kwalificeren als inwoner van Nederland voor de vennootschapsbelasting moet een onderneming ook daadwerkelijk in Nederland gevestigd zijn. In beginsel zijn alle naar Nederlands recht opgerichte vennootschappen in Nederland belastingplichtig. Daarnaast zijn naar buitenlands recht opgerichte vennootschappen belastingplichtig in Nederland als ze feitelijk hier gevestigd zijn. Een probleem kan ontstaan als meerdere landen van mening zijn dat de onderneming inwoner is van dat land. Dan zal veelal het land waar de feitelijke leiding plaatsvindt, aangemerkt worden als het land van vestiging.

De vennootschappen die buitenlandse ondernemingen in Nederland oprichten worden vaak gebruikt als doorstroomvennootschap. Deze fungeert als schakel tussen een buitenlandse moeder en een dochter, gevestigd in een derde land. De keuze voor Nederland is, naast enkele niet-fiscale redenen, gebaseerd op vier kenmerken van het Nederlandse fiscale stelsel. Nederland heeft een uitgebreid netwerk van belastingverdragen, waarin bronheffingen op dividenden, royalty's en rente zoveel mogelijk wordt beperkt. Door de deelnemingsvrijstelling zijn dividenden die worden ontvangen vrij van belasting. Met betrekking tot de mogelijkheid om gebruik te kunnen maken van de deelnemingsvrijstelling is, onder voorwaarde dat is voldaan aan de zogenaamde 'substance-eisen', vooraf zekerheid te krijgen van de belastingdienst

door middel van een Advance Tax Ruling (ATR). In Nederland wordt ook de mogelijkheid geboden om vooraf duidelijkheid en zekerheid te krijgen over de vaststelling van verrekenprijzen middels een Advance Price Agreement (APA). Bovendien vindt er in Nederland geen bronheffing plaats over rente en royalty's. Zo maakt Starbucks gebruik van de mogelijkheid om vooraf met de Belastingdienst overeen te komen welke verrekenprijzen fiscaal berekend moeten worden. Daarnaast hoeft Starbucks over uitgaande royalty's en dividenden geen bronbelasting te betalen.

Ondernemingen kunnen hun belastbaar inkomen in een land langs twee verschillende wegen verminderen. De belastinggrondslag kan verkleind worden of de winst kan verschoven worden naar een ander land. Het verschuiven van de winst zal in veel gevallen leiden tot een uitholling van de grondslag in een land met een hoger tarief en de grondslag verbreden in een land met een lager tarief. Deze twee wegen zijn dus niet los van elkaar te zien. Doordat Starbucks haar koffie inkoop bij een eigen koffiehandelshuis wordt de winst op de koffiebonen in Zwitserland belast en niet in het land waar de koffie wordt gedronken. De grondslag in het Verenigd Koninkrijk is uitgehold door allocatie van de winst aan Zwitserland.

Bedrijven maken bij de grondslaguitholling mede gebruik van fiscale kwalificatieverschillen tussen landen. Het gaat daarbij om verschillende kwalificaties van vergoedingen, van entiteiten en van belastbare feiten. Door in te spelen op deze verschillen kunnen dubbele aftrekposten of dubbele vrijstellingen ontstaan die leiden tot uit- of afstel van belastingheffing.

Door de belastingplanning van (grote) bedrijven lopen landen belastinginkomsten mis. Dit heeft er toe geleid dat op internationaal niveau momenteel verschillende initiatieven worden ontplooid om de gevolgen van belastingplanning terug te dringen. De Europese Unie zet in op een gezamenlijk beleid van de lidstaten in hun benadering van 'belastingparadijzen'. Tevens zouden landen in hun nationale wetgeving gemeenschappelijke antimisbruikbepalingen moeten invoeren. Ten derde wordt het voor grote bedrijven waarschijnlijk verplicht in hun jaarverslagen aan te geven waar zij winsten behalen en waar zij belasting betalen.

De OESO pleit eveneens voor een internationale en integrale aanpak, waarbij regelgeving en verdragen moeten worden gemoderniseerd. Duidelijkere en modernere regels met betrekking tot verrekenprijzen en heffingsbevoegdheid zullen nodig zijn om de belastingheffing beter aan te laten sluiten bij de economische realiteit.

Nederland neemt het standpunt in dat eenzijdige initiatieven het probleem niet oplossen en is derhalve voorstander van een internationale aanpak. Nederland is bereid zich in te spannen om in internationaal verband een positieve bijdrage te leveren aan het terugdringen van de mogelijkheden tot belastingplanning. Daarbij zal Nederland de verdragen met ontwikkelingslanden opnieuw beoordelen en indien nodig heronderhandelen.

Vraagbeantwoording

Welke rol speelt Nederland in de fiscale planning van buitenlandse multinationale ondernemingen?

In de fiscale planning van buitenlandse multinationale ondernemingen fungeert Nederland voornamelijk als schakel tussen de geldstromen van werkmaatschappijen en moedermaatschappijen. De winst die wordt behaald in de landen waar de werkmaatschappijen actief zijn, wordt aan de Nederlandse doorstroomvennootschap overgemaakt. De redenen hiervoor zijn de hierboven genoemde kenmerken van het Nederlands fiscale stelsel. Door toevoeging van een Nederlandse vennootschap aan de bedrijfskolom kan belasting bespaard worden bij de groep als geheel.

Deze rol is niet onomstreden, omdat hierdoor andere landen belastinginkomsten kunnen mislopen. De functie die de Nederlandse vennootschap vervult is legaal, maar in het maatschappelijk debat wordt onder andere de vraag opgeworpen of die functie ook moreel te rechtvaardigen valt. Deze scriptie biedt de lezer een technische uiteenzetting van de rol die Nederland speelt, welke kan helpen een uiteindelijk oordeel te vellen over de rol van Nederland in de internationale belastingheffing.

Bronvermelding

Boeken

J.L. van de Streek en S.A.W.J. Strik, *Cursus Belastingrecht: Vennootschapsbelasting studenteneditie 2011-2012*, Deventer: Kluwer 2011.

Rapporten

B. Baarsma e.a., *'Uit de schaduw van het bankwezen. Feiten en cijfers over bijzondere financiële instellingen en het schaduwbankwezen'*, SEO-rapport nr. 2013-31, Amsterdam: SEO 2013.

E. Berkhout, 'De Nederlandse Route. Hoe arme landen inkomsten mislopen via belastinglek Nederland', *Oxfam Novib beleidspaper*, 2013.

OECD, *Addressing Base Erosion and Profit Shifting*, OECD Publishing, 2013, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264192744-en>.

Tijdschriften

M. Evers, A.C.G.A.C. de Graaf en A.J.A. Stevens, 'Zembla-uitzending 'Nederland belastingparadijs' nader beschouwd', *Maandblad Belasting Beschouwingen*, 2011, MBB 2011 nr. 2, p. 59-75.

A.C.G.A.C de Graaf, '“Excessieve” gedragingen en internationaal fiscaal beleid', *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2012, NTFR 2012/2619.

J. Grabarz, M.A. Sanders, 'Wat is een brievenbusmaatschappij eigenlijk?', *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht Artikelen*, 2013, NTFRA 2013/4.

F. van Horzen, 'Weg met het moralisme!', *Nederlands Tijdschrift voor Fiscaal Recht*, 2013, NTFR 2013/1038.

P. Kavelaars, 'De EU en de OESO: ten strijde tegen belastingontwijking I', *NTFR-Beschouwingen*, 2013, NTFRB 2013/19.

Kamerstukken en beleid

Besluit van 11 augustus 2004, nr. IFZ2004/126M.

Bijlage bij de brief van de staatssecretaris van Financiën, Uitvoering motie leden Braakhuis en Groot, 25 juni 2012, nr. IFZ/2012/85 U.

Brief van de staatssecretaris van Financiën, Uitvoering motie leden Braakhuis en Groot, 25 juni 2012, nr. IFZ/2012/85 U.

Brief van de staatssecretaris van Financiën, Belastingheffing internationale ondernemingen, 17 januari 2013, nr. IFZ/2013/25 U.

Memorie van toelichting, *Kamerstukken II 2009/10*, 32 129, nr. 3, p. 59.

Notitie fiscaal verdragsbeleid 2011, Ministerie van Financiën, 2011.

Jurisprudentie

Rb. Amsterdam 18 januari 2013, *LJN: BY8893*.

Nieuwsberichten

T. Bergin, 'Special Report: How Starbucks avoids UK taxes', *Reuters*, 15 oktober 2012, online: <http://www.reuters.com/article/2012/10/15/us-britain-starbucks-tax-idUSBRE89E0EX20121015>, bezocht op: 5 juni 2013.

J. Blas en E. Terazono, 'Swiss ties to trading houses under strain', *Financial Times*, 26 maart 2013, online: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/c5c51e18-95f6-11e2-9ab2-00144feabdc0.html#axzz2WIh3qnEg>, bezocht op: 14 juni 2013.

R. Syal, 'Amazon, Google and Starbucks accused of diverting UK profits', *The Guardian*, online: <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/12/amazon-google-starbucks-diverting-uk-profits>, bezocht op: 5 juni 2013.

De EU-top van 1000 miljard euro, *NOS*, online: <http://nos.nl/artikel/509367-de-eutop-van-1000-miljard-euro.html>, bezocht op: 16 juni 2013.

Nederland toch geen belastingparadijs, *NRC Handelsblad*, 6 mei 2009, online: http://vorige.nrc.nl/economie/article2234040.ece/Nederland_toch_geen_belastingparadijs, bezocht op: 9 juni 2013.

Wat is precies een brievenbusfirma, *Het Financieele Dagblad*, 19 januari 2013.

Overige

Commission Recommendation van 6 december 2012 on aggressive tax planning, C(2012) 8806 final, 2012.

Europese Commissie, Commissie zet koers uit om belastingontduiking en ontwijking met wortel en tak uit te roeien, Persbericht (IP/12/1325), 6 december 2012, online: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1325_nl.htm, bezocht op: 23 mei 2013.

House of Commons, Public Accounts Committee - Minutes of Evidence, HC 716, Monday 12 November 2012, online: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmselect/cmpubacc/716/121112.htm>, bezocht op: 14 juni 2013.

Rapport OESO over tegengaan belastingontwijking, Wetenschappelijk Bureau Deloitte Belastingadviseurs B.V., 2013, online: <http://actueel.deloitte.nl/diensten/belastingadvies/fiscale-informatie/rapport-oeso-over-tegengaan-belastingontwijking/>, bezocht op: 15 juni 2013.

VARA, 'Nederland belastingparadijs', *Zembla*, 18 oktober 2009, <http://www.uitzendinggemist.nl/afleveringen/1133463>, bezocht op: 9 juni 2013.